

Unga läsråd i praktiken



Läsfrämjande av,
med och för tonåringar



Ärjängs unga läsråd.



Sandvikens unga läsråd.



Jokkmokks unga läsråd.

Hej och välkommen!

Detta inspirationsmaterial är till för dig som är nyfiken på att starta, samverka kring, ingå i eller lära dig mer om unga läsråd.

Det handlar om hur vuxna läsfrämjare och ungdomar tillsammans kan skapa meningsfulla initiativ för att främja läsande på ungas villkor.

Här varvas ramverk, kontext och tillvägagångssätt med inspirerande exempel, konkreta övningar och våra allra bästa tips.

Medverkande i unga läsråden är:

Årjängs unga läsråd: Elinore Björklund Hof, Filip Dahlin, Hilma Spets, Hugo Henningsson, Max Olsson, Desiré Dypedal och Alva Andersson, i ledning av Jakob Olsson.

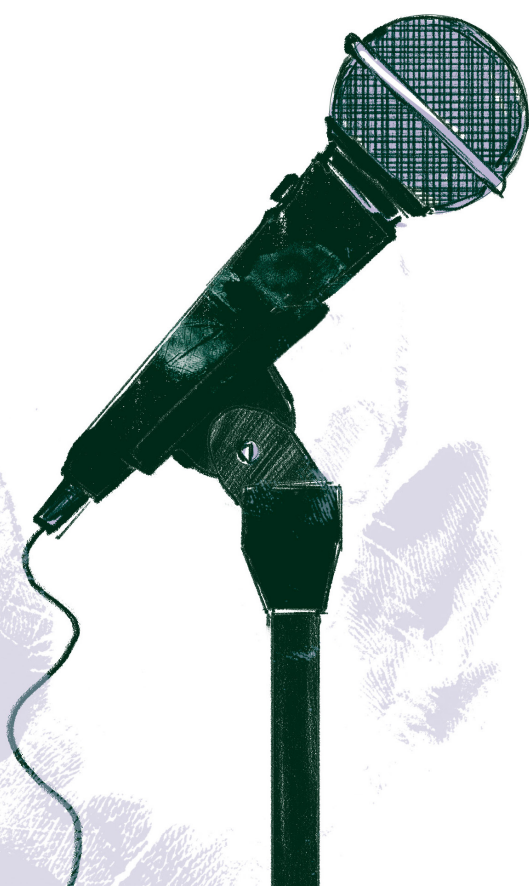
Sandvikens unga läsråd: Tahani Abdiaziz Ali, Nadjmadine Yaya Dine, Habtom Kbret, Feysal Mohamed, Samran Abukar, Krestena Albarak, Emelie Bergqvist och Dawit Tesfom, i ledning av Nour Badra.

Jokkmokks unga läsråd: Eva Muadsanthia, Elena Sofie Nutti Brandsfjell, Mattis Hagenbuch, Ella-Karin Nårsa, Engla-My Rensfeldt, Elena Lindholm Blind, Theodor Sandling och Ristin Johansson Blind, i ledning av Moa Backe Åstot.

Initiativtagare till unga läsråden: Agnes Török, Sveriges läsambassadör 2024–2026, på uppdrag av Kulturrådet.

Unga läsråd i praktiken

Varför unga läsråd?



Att arbeta med unga som delaktiga samarbetsparter och medskapare är centralt i att stärka ungas läsande praktik, motivation och identitet.

I sin roll som Sveriges läsambassadör har Agnes Török tagit initiativ till tre unga läsråd bortom storstäderna, ett i Jokkmokk (Norrbotten /Sápmi), ett i Sandviken (Gävleborg) och ett i Årjäng (Värmland). Varje ungt läsråd är unikt i sin sammansättning, sitt fokus och sitt tillvägagångssätt. Gemensamt har de en ramstruktur:

- en vuxen läsrådsledare som anställs med lön
- 7–8 ungdomar i högstadie- eller gymnasie-ålder som anställs med lön
- ett expertråd av organisationer och personer som arbetar med ungas läsande och fritid lokalt
- träffar en gång i månaden, 2–3 timmar/tillfälle
- ungas idéer, kunskaper och drivkrafter i fokus
- ett gemensamt uppdrag att utforska läsfrämjande metoder och insatser, med särskilt fokus på livelitteratur.

Tillsammans med läsande bortom storstäderna och ungas psykiska hälsa är livelitteratur ett av Agnes Töröks fokusområden. Med livelitteratur menar vi att ta del av berättelser och texter i realtid och tillsammans med andra. Det kan till exempel handla om högläsning, shared reading, gestaltningsövningar, poetry slam, sagostunder eller rollspel.

Var och en av de unga läsråden har valt ett eget fokusområde inom livelitteratur. Jokkmokks unga läsråd har fokuserat på flerspråkighet och samiska muntliga berättartraditioner. Sandvikens unga läsråd har fokuserat på poesi, teater och hip hop. Årjängs unga läsråd har fokuserat på nördkultur, fantastik-litteratur och rollspel.

Många andra inriktningar inom ramen för livelitteratur och unga läsråd är möjliga. Se detta material som en inspirationskälla, en plats att börja på för att hitta er väg fram, där vuxna läsfrämjare möjliggör och skapar utrymme för ungas initiativ och idéer. Unga läsråden är en vidareutveckling av det ungdområd som förra läsambassadören Nioosha Shams bildade (2022–2024).

”Det här är ett sätt att ge oss en plattform. För det är inte jätteofta man sitter ner och lyssnar på ungdomar. Så när du väl ger dem det är de väldigt kreativa.”

Feysal, Sandvikens unga läsråd

Så här startar du ett ungdomsråd

- Tänk på att sätta samman en trygg grupp, där alla vågar uttrycka sig och ingen är elak mot någon annan. Det är viktigt initialt att prata med alla som visar intresse för att delta i läsrådet, för att säkerställa att alla är genuint intresserade av att delta i gruppen. Om någon deltagare egentligen inte vill vara där, kommer det att påverka gruppdynamiken.
- Välj dag och tid tillsammans med gruppen! Ungdomarna vill inte ses vilken tid på dygnet som helst. Fråga när det passar bäst för dem. För till exempel Jokkmokks unga läsråd har kl. 13-16 varit en bra tid på söndagar.
- Skapa en trygg, vänlig och mysig miljö i lokalen, som bidrar till att alla deltagare känner sig bekväma. Fika och snacks är viktigt! Att laga mat tillsammans kan också bidra till gruppens gemenskap.
- I början är det viktigt att göra lära känna-lekar och isbrytande aktiviteter som känns "chill", alltså trygga och fria från press. Man ska inte döma varandra utifrån första intrycket – man kan bli överraskad över hur mycket man har gemensamt.
- Låt ungdomarna vara delaktiga från start, och låt dem påverka arbetet. Fråga dem hur de vill jobba och vad som är viktigt för dem.
- Sätt ut mål tillsammans med gruppen. Skriv även förhållningsregler för att skapa trygga ramar.
- Låt arbetet vara styrt av lust och kreativitet, så att det blir roligt! Minimera krav och förebygg prestationsångest.



Improvisationsövningar leder ofta till både skratt och nya idéer.



Det är viktigt att peppa varandra under gestaltningsövningar.



Det går att experimentera med röst, rytm och inlevelse under högläsning.

Unga läsråd i praktiken

Varje ungt läsråd är unik

Tre exempel på hur
det kan gå till



Läsning, nördkultur och gemenskap

Ett ungt läsråd blir en plats där läsning får ta nya former och fler unga känner sig inkluderade. Kulturrådet har pratat med Jakob Olsson – litteraturforskare och läsrådsledare för Årjängs unga läsråd.

I Årjängs unga läsråd står berättelser i centrum och nördkultur, spel och gemensamma upplevelser blir vägar in i läsning och skrivande. Genom att samla ungdomar med olika intressen och erfarenheter har rådet utvecklats till en kreativ och social mötesplats där läsning och skrivande delas, utforskas och gestaltas tillsammans.

- **Aktör:** Kulturrådet genom Kulturrådets läsambassadör Agnes Török.
- **Samverkan:** Årjängs Kommun, Region Värmland, Årjängs Folkbibliotek, Årjängs Gymnasieskola och föreningen Nordmarken Proud Nerds Association.
- **Insats:** Ungt läsråd med inriktning på nördkultur och livelitteratur.
- **Ålder:** 16–18 år.
- **Antal deltagare:** Läsrådsledare och 7 deltagare.
- **Omfattning:** En träff i månaden, 3 timmar per gång.
- **Mål:** Att stärka ungas röster i läsförfrågor, utveckla läsengagemang och skapa gemenskap kring berättelser – samt att inspirera andra lokalt och nationellt.

Från lokal förankring till ungt läsråd

Jakob Olsson är själv uppvuxen i Årjäng och har arbetat som lärare på högstadiet och gymnasiet i kommunen. Han arbetar nu som litteraturforskare och lärare vid Karlstads universitet och har sedan tidigare kontakt med både bibliotek och kulturliv i kommunen. När frågan att starta ett ungt läsråd i Årjäng kommer från Agnes Török till Årjängs kommun under våren 2025, blir Jakob nominerad och så småningom rekryterad till att leda arbetet.

Tanken är att skapa en blandad grupp som representerar olika sätt att vara ung och olika relationer till läsning. Rekryteringen sker genom:

- Samverkan med en lokal arbetsgrupp bestående av bibliotekarie, föreningsrepresentanter och skolpersonal
- Kontakter via skolor
- Öppen information till ungdomar om möjligheten att delta

Den lokala arbetsgruppen fungerar som ett lokalt "expertråd" med god kännedom om ortens ungdomar och nätverk. Kombinationen av personliga kontakter och öppen inbjudan leder till en grupp med olika intressen och ingångar till berättelser.

Processen startar under vårterminen 2025 och den första träffen äger rum i maj 2025. Aktiviteterna fungerar både som läsfrämjande insatser och som relationsskapande verktyg. Samtal om texter varvas med informella samtal under fika.

Att värna tryggheten är en ständig del av ledarrollen, berättar Jakob.

Det är viktigt att vara uppmärksam på dynamiken i gruppen och på ungas olika nivåer av bekvämlighet – exempelvis vid medverkan i media.

Jakob beskriver arbetet som annorlunda jämfört med skolans målstyrda verksamhet. Här möts ungdomar och vuxna på mer jämbördiga villkor.

Nördkultur som ingång till läsning

Insatsen har en tydlig inriktning mot nördkultur. Det innebär arbete med genrelitteratur, film, serier, rollspel och spelkultur – men framför allt ett gemensamt engagemang för berättelser.

Arbetet utgår från tanken om "livelitteratur": att läsning inte enbart är en individuell, tyst aktivitet utan också något som delas, spelas, diskuteras och gestaltas tillsammans.

Träffarna äger rum i föreningslokaler hos Nordmarkens Proud Nerd Association, vilket ger tillgång till spel, material och en miljö där berättande redan är levande, berättar Jakob.

Upplägg och genomförande

Under projektets inledande fas leder Jakob aktiviteterna för att visa på bredden i att arbeta med läsning och berättande. Gruppen provar bland annat:

- Gemensamma textsamtal
- Deltagare som tar med egna texter och läser högt
- Rollspel och berättande genom spel
- Improvisationsövningar

Efterhand tar ungdomarna ett allt större ansvar. Vid senare träffar leder deltagare själva rollspel och aktiviteter för gruppen.

En typisk träff innehåller:

- Uppvärmning – en gemensam övning, ibland med rörelse eller improvisation
- Avstämning – samtal om vad som hänt sedan sist
- Huvudaktivitet – exempelvis textsamtal, rollspel eller skapande aktivitet.
- Fikapaus – en viktig social del av träffen
- Avrundning – gemensam summering och blick framåt

Regelbundenheten – en gång i månaden – skapar kontinuitet, samtidigt som flexibilitet behövs då många ungdomar studerar på olika orter.

Viktiga hållpunkter i arbetet med insatsen

Relationer som grund

En central förutsättning är att bygga trygghet och goda relationer i gruppen. Det gör det möjligt för ungdomarna att:

- Ta initiativ
- Leda aktiviteter
- Våga uttrycka åsikter offentligt

Låt ungas röster höras

Unga läsrådet är inte enbart en intern verksamhet. Gruppen synliggörs genom:

- Medverkan i lokal media
- Deltagande på regionala arrangemang som Värmlands bokfestival
- Medverkan på Folk och Kultur
- Planerad medverkan vid en lokal läsfest
- Film och nyheter om unga läsrådets arbete i Kulturrådets kanaler

Ungdomarna deltar i samtal, presentationer och filmade inslag. Ambitionen är att de ska fungera som läsande förebilder – både lokalt och för andra orter som vill arbeta liknande.

Grundförutsättningar

- Ett nära samarbete mellan bibliotek, föreningsliv stärker tillgång till föreningslokaler, spelmaterial, böcker och tillgång till olika evenemang.
- Regelbundna träffar med genomtänkt upplägg skapar trygghet och kontinuitet.

Utmaningar

- Att hitta tider som fungerar när ungdomar studerar på olika orter
- Att balansera närhet och professionalitet i en liten grupp
- Att säkerställa trygghet i offentliga sammanhang
- Att vara lyhörd för gruppdynamik och individuella behov

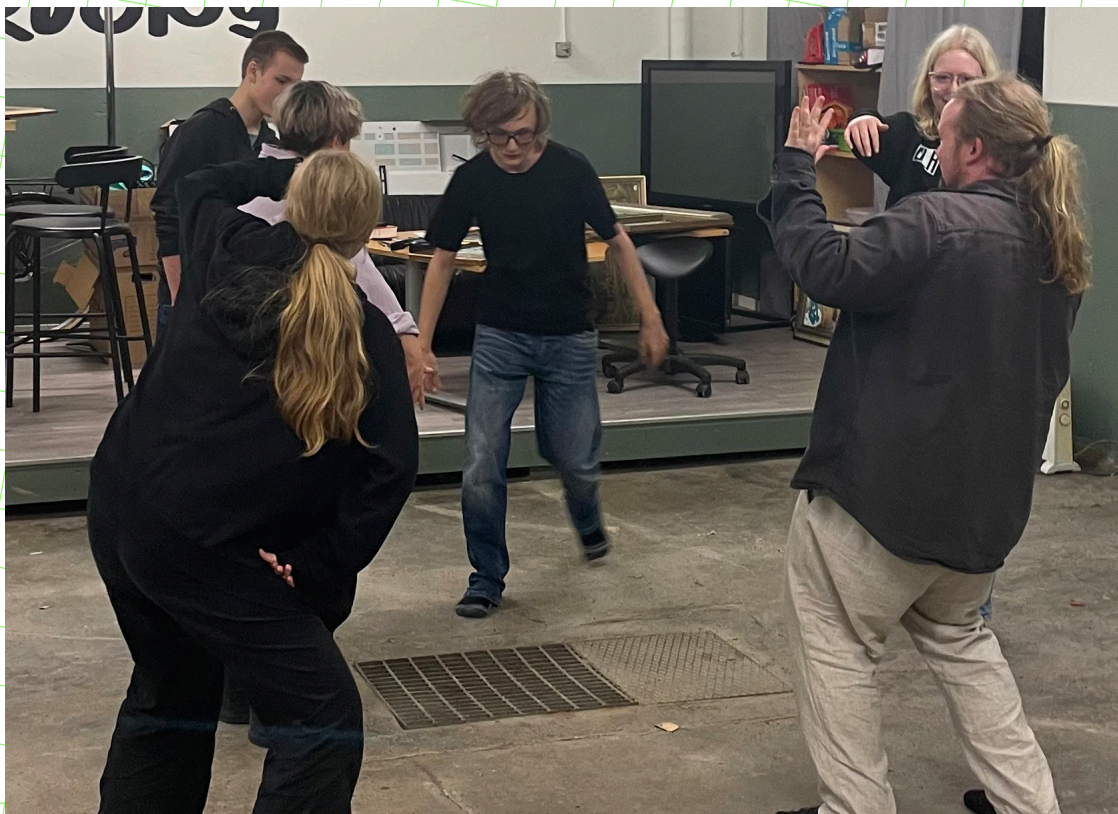
Flexibilitet och kontinuerlig dialog är avgörande för att hantera de här utmaningarna.

Tips för dig som vill starta en liknande insats

- Bygg starka lokala samarbeten
- Ha en övergripande plan – men var öppen för förändring
- Skapa trygghet och relationsbyggande aktiviteter
- Låt ungdomarnas idéer styra mer och mer över tid
- Se läsning som något gemensamt och levande



Att använda rollspel för att skapa en berättelse ihop skapar engagemang.



Att värma upp med teaterlekar är ett sätt att bygga gemenskap och trygghet.

Rollspel som livelitteratur

Text: Jakob Olsson

I Årjängs unga läsråd har vi haft ett särskilt fokus på rollspel som livelitteraturmetod.

Rollspel är en form av gemensamt, muntligt berättande som kan beskrivas som en kombination av improvisationsteater och spel. En av deltagarna agerar spelledare och presenterar en värld för de andra deltagarna, som ikläder sig rollen som varsin karaktär i världen. Berättelser växer sedan fram i dialog mellan spelledaren och spelarna, som beskriver hur karaktärerna och deras värld interagerar med varandra. Till det muntliga berättandet tillkommer olika regler och spelmekaniker, såsom tärningsslag som kan introducera ett element av slump.

Publicerade rollspel kommer vanligtvis med både en värld och ett regelsystem. Många rollspel tillhör fantasygenren, men det finns inga gränser för vilka sorters berättelser som deltagarna kan skapa tillsammans. Såväl världar som regler kan kombineras och anpassas fritt. Varför inte rollspela i världen från en favoritbok eller -film, eller skapa en egen?

I Årjängs unga läsråd har rollspel varit ett sätt att arbeta med olika former av gemensamt läsande, skrivande och berättande. Vi har mött världen i Fria Ligans *Drakar och demoner* (2023) genom att både spela rollspelet och läsa ur E.P. Ugglas och Johan Egerkrans roman *Uppvaknandet* (2023). Vi har mött den värm-ländska folktron genom att läsa sägner och spela ett rollspelsscenario inspirerat av dem. Som ett större projekt har ungdomarna konstruerat ett eget rollspel från grunden: de har skapat en egen fantasyvärld, skrivit uppslag till scenarier som spelarna kan vara med om i den och konstruerat ett regelsystem.

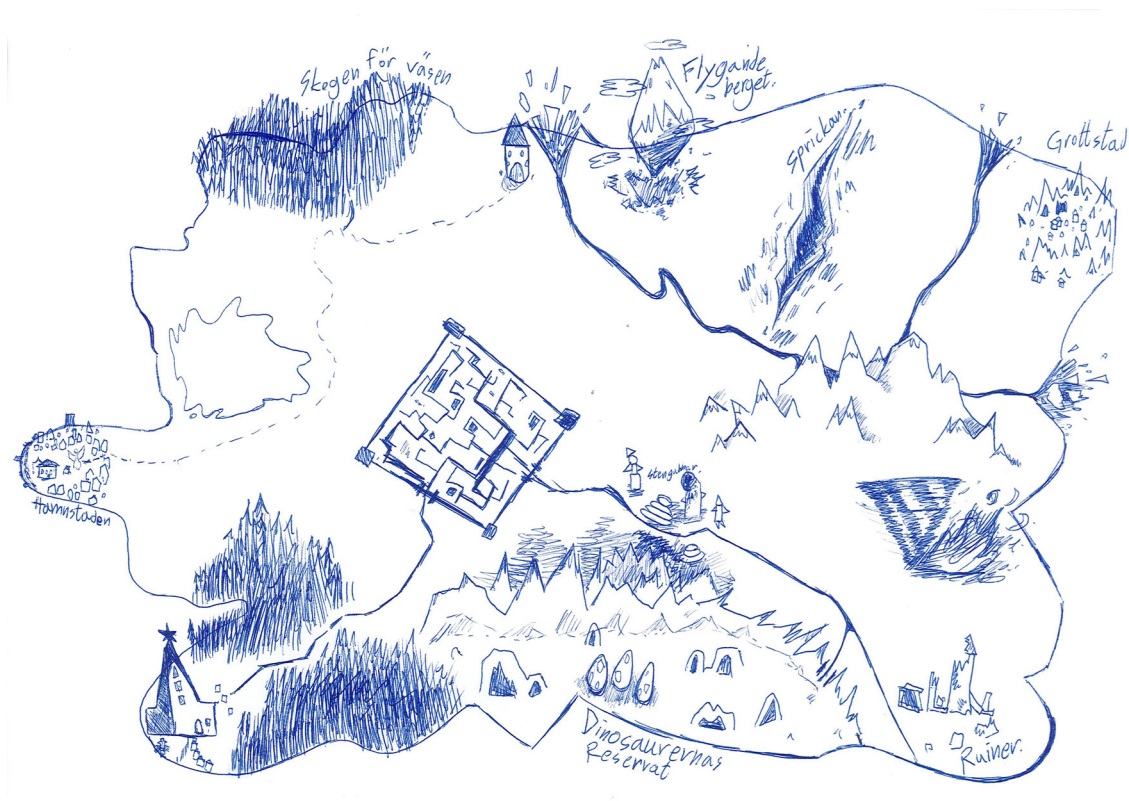
Att skapa en värld tillsammans kan i sig vara en givande aktivitet. Ett enkelt sätt att börja är att skapa en karta över världen. Samla er runt ett pappersark och turas om att lägga till olika detaljer – såsom skogar, berg, slätter, sjöar, kustlinjer, åkrar och bosättningar. När kartan är fylld kan ni på ett liknande sätt turas om att

befolka världen med olika varelser, närmare beskriva de platser som har ritats ut och ge dem en historia. Kanske bor det en drake i berget? Och kanske har det, i byn vid bergets fot, länge berättats sagor om dess skattgömma? Låt er gärna inspireras av berättelser som ni gillar och var öppna för de oväntade historier som kan växa fram när era enskilda bidrag möts! När ni känner er klara med världen kan ni utforska den vidare genom bland annat rollspel. En annan möjlighet är att skriva egna berättelser med er gemensamma värld som utgångspunkt.

Två scenarion till läsrådets rollspel

1. Äventyret utspelar sig i en skog där massvis av väsen bor. Spelarkaraktärerna blir skickade till väsendenas skog för att hämta den heliga boken som ligger gömd djupt inne i skogen. De blir skickade på uppdraget av byns spågumma efter att hon fått en uppenbarelse. På sin resa genom skogen stöter de på tre rån: skogsrån, vattenrån och bergsrån.

2. Spelarna är utsända att hitta en viktig ledtråd för att åtgärda landssprickan som uppstått i norr, en ledtråd som sägs finnas i virvelvinden i Ödemarkens öga. De befinner sig i staden, och kastar tärning med den mystiske Kennan. De berättar om sitt uppdrag och han lovar att ge dem en karta över Ödemarken om de tar tillbaka hans förlorade ring. Ringen stals för många år sedan av ett troll, och trollet jobbar nu i köket hos en rik man i staden. De måste med list ta tillbaka ringen. När spelarna lyckats med sitt uppdrag får de kartan från Kennan och ger sig ut i Ödemarken. Men det visar sig snart att någon mer är ute efter det som finns i virvelvindens öga, någon med mindre goda avsikter.



Karta över läsrådets rollspelsvärld.

”Jag har aldrig varit jättebra på att prata, men det blev jag mycket bättre på efter jag kom med här. Jag fick vänner som har samma intressen som jag.”

Filip, Årjängs unga läsråd

”Om man kan visa att en liten, liten ort som Årjäng kan göra förändring, varför kan inte stora städer som Stockholm eller Karlstad göra det?”

Elinore, Årjängs unga läsråd

**Ur reglerna till
läsrådets rollspel**

Skapa karaktär

Varje karaktär har fyra egenskaper: fysik, mentalitet, smidighet samt karisma. Egenskaperna måste poängsättas från 8–15. Du har 45 poäng att fördela. Du kan lägga poäng på att få mer

startutrustning, men har då mindre poäng att dela ut på egenskaperna. För varje poäng du inte använder får du 10 guldmynt att spendera.

När du försöker lyckas med något i spelet ska du slå *under* den relaterade egenskapen på en 20-sidig tärning för att lyckas.

Exempel mall

Namn: Darion den Elake
Ras: Halv-väsen
Roll: Krigare

Porträtt

FYS 15+1	SMI 9	MEN 11	KAR 9-1
-------------	----------	-----------	------------

Sty [Personlighet: Envis, vulgär, enkelt uppretad
Fysiskt: Alltid arg (-1 KAR)

Sty [Personlighet: Djurvän, lojal, ovädd, bra med barn
Fysiskt: Tränad soldat (+1 FYS)

Packning: Tvåhandssvärd (slagsvärd)

Exempel på en karaktär till läsrådets rollspel.

Ett tryggt rum för uttryck

I Sandviken har ett ungt läsråd formats med fokus på eget skapande och ungas behov av att uttrycka sig. Kulturrådet har pratat med Nour Badra – rappare, poet, student och läsrådsledare för Sandvikens unga läsråd.

Här möts litteratur, musik, poesi och scenkonst i en verksamhet där vägen in i läsning och skrivande går genom det personliga och kreativa. Genom att erbjuda ett tryggt och tillåtande sammanhang har insatsen öppnat upp för unga att hitta sin röst, utveckla sitt språk och se nya möjligheter framåt.

- Aktör: Kulturrådet genom Kulturrådets läsbassadör Agnes Török.
- Samverkan: Sandviken Kommun, Region Gävleborg, Litteraturhuset Trampolin, Bessemerbiblioteket, Rapatac Aktivitetscenter och Kulturhuset Kungen
- Insats: Ungt läsråd med inriktning på live-litteratur – specifikt poesi, teater och hip hop
- Ålder: 15–16 år
- Antal deltagare: Läsrådsledare och 8 deltagare
- Omfattning: Träffar en gång i månaden, cirka 3 timmar per tillfälle
- Mål: Att skapa ett tryggt rum där unga kan utforska litteratur, språk och konstnärliga uttryck, samtidigt som de utvecklar sin förmåga att läsa, skriva och uttrycka sig kreativt.

Från eget skapande till att leda andra

Nour Badra är läsrådsledare för Unga läsrådet i Sandviken. I åtta år har han varit verksam inom musik och lyrik och sedan 2021 släpper han egen musik. När han tog sig till semifinal i Ortens bästa poet 2024 blev det ett kvitto på hans konstnärliga resa.

Hans drivkraft bottnar i något personligt.

– Jag hade inte alltid utrymme att uttrycka mig när jag var yngre. Då blev skapandet ett sätt att få utlopp för känslor och tankar, berättar Nour.

Genom åren har han sökt sig till nya konstformer och sammanhang där kreativitet uppmuntras. För honom är kreativitet inte en medfödd egenskap utan ett tillstånd – något som kan öppnas upp.

– Det handlar om att göra kreativiteten tillgänglig, säger Nour. Det perspektivet hjälper mig att hjälpa andra att skapa.

Genom musik, graffiti, poesi och lokala festivaler har han blivit en synlig kulturaktör i Sandviken. Det var också utifrån den rollen som han nominerades av andra lokala kulturaktörer att leda det Sandvikens unga läsråd.

– Det här är ett rum vi har skapat för unga, för att utmana och bredda bilden av vad litteratur kan vara, berättar Nour.

Nour gick själv ut gymnasiet för fyra år sedan och studerar nu kulturentreprenörskap på Uppsala universitet. Närheten i ålder gör att deltagarna lätt kan identifiera sig med honom. Han förstår deras vardag, deras språk och deras referenser. Samtidigt innebär rollen utmaningar. Han förväntas navigera institutionella sammanhang och ta ekonomiskt ansvar som ibland är svårt att bära som student.

– Det är lätt att ifrågasätta sig själv som ledare och mentor. Men det viktigaste är att fortsätta göra, snarare än att fastna i tivel, säger Nour.

Rekrytering med fokus på potential

När Nour rekryterade deltagare vände han sig både till föreningar och gymnasieskolor. Han letade inte främst efter de redan skrivvana.

– Jag letar efter människor som har något de vill få fram, även om de inte riktigt har orden än, berättar han.

Genom att genomföra workshops på en gymnasieskola i Sandviken mötte han unga med starka uttrycksbehov som ännu saknade verktygen för att få utlopp för sin kreativitet. Det är de här unga som utgör Unga läsrådet i Sandviken.

Ett tryggt och tillåtande rum

Nour är mentor – men gruppen lär tillsammans.

Han är tydlig med att för att unga ska våga uttrycka sig måste ledaren vara mänsklig. Tillit är grunden för allt. Nour är öppen med sina styrkor och svagheter. När något blir fel pratar han om det. Transparens bygger trygghet.

Kreativt arbete är en skör process. Att skriva och dela egna texter innebär att blotta något personligt. Därför är tryggheten avgörande.

Nour uppmuntrar deltagarna att ta kontakt med honom även mellan träffarna – för respons på texter eller samtal om sådant som är svårt i arbetet med texter.

Upplägg och genomförande

Träffarna har en tydlig struktur, men rymmer flexibilitet. Varje tillfälle inleds med ett välkomnande och en presentation av dagens tema – exempelvis poesi, liveframträdande eller teater.

En typisk träff innehåller:

- Öppen scen, där deltagarna frivilligt delar texter, berättelser eller erfarenheter
- Informationsmoment, där tekniker och konstarter introduceras
- Interaktiva övningar, såsom diskussioner och värderingsövningar
- Kreativt arbete, där deltagarna skriver, testar och utvecklar sitt eget material

Gemensam fika är en självklar del av träffen. Den fungerar både som paus och social förstärkning. Ofta kombineras den med gemensam kulturupplevelse – inspelade poesiuppträdanden eller kortfilmer – som sedan diskuteras.

Träffen avslutas med gemensam reflektion: Vad tar vi med oss idag?

Utveckling i praktiken

Utvecklingen sker stegvis – och ibland plötsligt.

En deltagare som från början hade svårt att hitta ord skrev efter flera månader sin första längre text.

– Det klickar plötsligt. Texten är stark, språkligt avancerad och berör publiken på djupet. Att få följa sådana processer är en av de största framgångarna och något som glädjer mig mycket i arbetet, berättar Nour.

Det är deltagarnas individuella ambitioner och intressen som styr riktningen. Målet är att ge dem verktyg, självförtroende och en känsla för en möjlig väg framåt.

– Jag vill att de ska veta vart de kan ta vägen efteråt. Att de har en väg fram, säger Nour.

Relationen mellan Nour och gruppen kommer att finnas kvar även efter projektets slut. Det är kanske det tydligaste tecknet på att insatsen inte bara handlar om läsning – utan om att öppna dörrar.

Viktiga hållpunkter i arbetet med insatsen

Låt ungas röster höras

Unga läsrådet är inte enbart en intern verksamhet. Ambitionen är att de ska fungera som läsande förebilder – både lokalt och för andra orter som vill arbeta liknande.

Gruppen synliggörs genom

- Medverkan i lokal och regional media – P4, Din lokaltidning, Arbetarbladet
- Deltagande på regionala arrangemang som Verklitt
- Samarbete med andra kultur-, och litteraturprojekt i området, däribland Kulturhuset Kungens Zinefestival och Rapatacs 'Jag är en författare!'
- Kreativa framträdanden inför publik, till exempel scenpoesi
- Ett gemensamt sociala medier-konto som drivs av medlemmarna
- Film och nyheter om unga läsrådets arbete i Kulturrådets kanaler

”I början kände jag att ord inte var min grej på det sättet. Men nu efter att jag har börjat gå på det här har jag märkt att ord faktiskt är min grej. Det öppnade ett nytt sinne.”

Samran, Sandvikens unga läsråd

Information, kommunikation och flexibilitet

- Satsa på en tydlig, enkel och tillgänglig kommunikation mellan träffarna. När information är konkret och kommer i god tid blir det lättare för deltagarna att planera och känna sig trygga, särskilt eftersom deras förutsättningar och rutiner kan se olika ut.
- Ha gärna flera möjliga kontaktvägar och följ upp vänligt om svar dröjer. Genom att vara flexibel och beredd att anpassa kommunikationen när omständigheter förändras skapas goda förutsättningar för att alla ska kunna vara delaktiga.

En hållbar process

- Ha tålamod – språklig och personlig utveckling tar tid
- Skapa utrymme för långsamma processer där deltagare får växa i sin egen takt
- Synliggör framsteg, även de små stegen i början
- Ge kontinuerligt stöd så att deltagare vågar ta språkliga risker
- Var närvarande i processen – genombrott kan komma oväntat

Gruppen som en resurs

- Skapa en trygg miljö där det är tillåtet att prova och misslyckas
- Arbeta aktivt för att bygga tillit mellan deltagarna

- Bekräfta mod och ansträngning, inte bara resultat
- Följ upp och justera strukturer som inte fungerar i praktiken

Utmaningar under arbetets gång

- Att utveckla fungerande rutiner för kommunikation mellan träffarna
- Att skapa tydlig struktur som ger förutsägbarhet
- Att arbeta med långsiktig planering för att skapa kontinuitet

Tips till dig som vill starta en liknande insats

- Bygg tillit först. Skapa ett tryggt rum där det är okej att testa, misslyckas och vara personlig
- Kombinera struktur och frihet. Ha en tydlig ram för träffarna men gott om tid för eget skapande
- Inspirera genom gemensam konst. Titta, lyssna, läs och diskutera olika konstnärliga uttryck tillsammans för att väcka kreativitet
- Var flexibel och lösningsorienterad. Planera noggrant men räkna med ändringar och kommunikationsutmaningar
- Tänk på att deltagarna ska lämna insatsen med verktyg och självförtroende inför nästa steg

Sandvikens unga läsråd



Emelie, Nour och Samran berättar om unga läsrådet i P4 Gävleborg.



Att titta på diktvideor ihop är en väg in i skrivandet.

Den talade poesins verktygslåda

Spoken word, teater och hip hop har varit särskilt i fokus för Sandvikens unga läsråd med Nour Badra som läsrådsledare.

Utifrån devisen "man behöver uppleva text för att skapa text" har ungdomarna i Sandvikens unga läsråd tittat, läst och lyssnat inför att skriva egna texter. Det egna kreativa skrivandet har fått inspiration från flera håll inom livelitteraturen.

Scenpoesi och hip hop

Sandvikens unga läsråd har lagt mycket tid på just skrivandet. De har diskuterat stilfigurer och vidareutvecklat texter tillsammans med hjälp av feedback från varandra.

Ett stort fokus har varit poesi. Ungdomarna har läst dikter, tittat på poeter som framför sina verk på video och diskuterat vad som gör en dikt bra, stark, känslösam, slagkraftig eller inbjudande.

Ungdomarna har också utforskat hip hop, skrivit bars och låttexter. De har fått stöd och hjälp i att utveckla sina idéer och har besökt en musikstudio för att spela in sina egenskrivna låtar.

Teater som väg in i skrivandet

Sandvikens unga läsråd har haft workshops i drama och teater. De har gestaltat scener ur böcker och pjäser med hjälp av improvisation

och högläsning. De har arbetat med kroppen och rösten som redskap i att förmedla en text till en publik.

Här har ungdomar och läsrådsledare haft stor hjälp av organisationen Litteraturhuset Trampolin som ingår i expertrådet för Sandvikens unga läsråd. Externa workshopledare inom dramatik och teaterregi har bistått med metoder och inspiration.

Bokprojekt och författarskap

Som sista steg i sitt kreativa skrivande har ungdomarna påbörjat egna bokprojekt. De skriver romaner och diktsamlingar, som del av expertrådspartnern Rapatacs projekt "Jag är en författare!".

Öppen scen

Centralt i det skrivande arbetet har varit den talade poesins verktygslåda - allitterationer, anaforer, assonans, autenticitet, rytm, rim, fonetik och publikkontakt.

Sandvikens unga läsråd har haft en återkommande öppen scen där alla uppmuntras att dela med sig av dikter de skrivit på läsrådsträffarna. Två av dikterna presenteras på följande sidor.

"Jag började läsa eftersom jag ville skriva bra dikter. Då måste man läsa och förstå hur andra författare tänker."

Nadjmadine, Sandvikens unga läsråd

52 kort

52 kort, sen är alla dragen lagda

Kanske får man rätt på de första 13 dragen, alla 13 hjärter i en fin hög

Tror alla kort blev dragna, alla 13, men de var upp och ner, spets som handtag

Alltid varit en spader som vänds tillfälligt upp och ner för att följa normen

Att det är mörkt gör det väl bara mystiskt...bara ett explosivt hjärta

Alltid varit en spader, med fluffig svans när de dras ner i kaninhål dem trodde skulle leda till underlandet

Klockan tickar, pulsen smittar av sig

Korten på bordet, så ärligt och så upp och ner

Försöker fläcka pälsen, rena sanningen, men det går inte att rena det som redan ses som rent

Vit kanin, snöhare, kalla henne vad ni vill

flingorna dalar där er kanin försvinner med rädda pupiller, i den storm bara tassar i snön kan skapa

Alla delar rörda, ingen behöver ens fläcka sön

Allt har formats om, verkligheten efter en oskyldig kanins fantasier

men vem dömer den vita kaninen, ni valde att följa efter henne

Ack, hon är bara en vit kanin, med ett hjärta som fått lite spader

Emelie Bergqvist

Sökandet bortom gränsen

Mina ögon scannar varje del av rummet, för att se ett ansikte som liknar mitt, under tyget, i den bleka majoriteten. Jag letar efter en svart silhuett, en spegling av mig i detta vita ett.

För att se ögon som är lika vilse som mina, inte bara i själen, utan i världens blick, en ständigt utställd fråga, en levande kontrast mot allt det som de tar för givet, som är fast.

För att se ett annat hjärta som klappar med samma längtan som min, längtan efter en plats där jag inte är ett måste att förklara, ett evigt undantag från regeln.

Med samma längtan och dröm. Samma dröm om ett hem fyllt av ängslan och längtan efter mer än bara tolerans. Inte mer lite här och där, nu och då, men mer för alltid – ett fullständigt tillhörande. Jag letar efter beviset att jag inte är den enda som känner sig så synlig, så utsatt i varje hörn, men ändå så helt osedd, så förbigången i de långa, kalla blickarna som bara ser en symbol.

Jag bär min historia, min hud, min duk. Jag är en levande mosaik i deras monokroma bok. Deras ögon är filter som tar bort mina lager; de ser inte kvinnan, bara färgen och svepen och viskar en tyst dom: Du är inte härifrån.

Det är den tunga ängslan jag söker en spegel för. Den trötthet som kommer av att ständigt behöva översätta min existens, min tro, mitt rätt till marken jag står på. Jag söker den själ som också är trött på att vara en kommentar snarare än dikten själv, som tröttnat på att vara separat.

Mina ögon scannar varje del av rummet och skådar efter ögon som inte ser the limit – den snäva gränsen som de vita väggarna ritar. De ögon som inte stannar vid punkten på slutet av meningen som de har skrivit om mig, utan går bortom den, fast på slutet av oändligheten.

De flesta nöjer sig, accepterar den lilla, trånga ruta de tilldelat mig i deras vy av världen. Men jag söker den blicken som bär förbi den stängda dörren, som vet att min historia är större, att min längtan inte dör bara för att deras fördomar försöker kväva den.

Jag letar efter den själ som inte ser ett stopp i min hud, utan en startskott, en syster som känner igen den gränslösa kylan och den gränslösa glöden i min existens. De ögon som viskar, utan ljud, utan svek: "Vi ska inte stanna vid bokstäverna, vi ska gå igenom dem."

Mina ögon scannar varje del av rummet, och plötsligt är det där. Jag ser det jag letar efter. Inte på avstånd, inte i skuggan av en främling, utan här, i det skarpa, obönhörliga ljuset. Ögonen som stirrar rätt in i mina ögon, som är som ett fönster in i min själ.

De har samma vilshenhet, men nu med syfte. De har samma längtan, men nu är den förbytt till ett tyst, darrande löfte. De är inte längre ensamma speglingar av mitt sökande, utan en dubbelgångare som funnit sitt ankare.

I den blicken faller alla rummets murar. Inget mer sökande. Inget mer att scanna. Bara ett tyst, djupt erkännande:

Hemma var inte en plats. Hemma var ögonen. Och oändligheten bor i oss, just nu.

Samran Abukar

Samiskt berättande och flerspråkighet i fokus

Hur skapar man läslust och engagemang hos unga? Kulturrådet har pratat med Moa Backe Åstot – författare och läsrådsledare i Jokkmokks unga läsråd.

Jokkmokks unga läsråd är ett exempel på ett ungt läsråd där nyfikenhet, flerspråkighet och berättande står i centrum. Resultatet blev ett sammanhang där fler än väntat ville delta och där gemenskapen visade sig vara minst lika viktig som läsning och skrivande.

- Aktör: Kulturrådet genom Sveriges läsambasador Agnes Török
- Samverkan: Samiskt Språkcentrum, Samernas Bibliotek, Tjällegoahte – Författarcentrum Sápmi, Polarbibblo och Region Norrbotten
- Insats: Ungt läsråd med samisk inriktning och fokus på flerspråkighet
- Ålder: 16–18 år
- Antal deltagare: Läsrådsledare och 8 deltagare
- Omfattning: Träffar en gång i månaden, 2–3 timmar per tillfälle
- Mål: Att skapa ett tryggt och kreativt sammanhang där unga kan utforska läsning, skrivande och muntligt berättande med särskilt fokus på samiska perspektiv och flerspråkighet.

Författarskap och samisk förankring som grund

Moa är en erkänd författare och skriver ungdomsböcker med samiska teman. Hon använder sitt samiska språk i sitt skrivande och är bosatt i Jokkmokk. Moa fick frågan om att leda Jokkmokks unga läsråd. Rådet skulle ha ett samiskt fokus.

– Agnes Török såg vikten av att ha med det samiska perspektivet i ett av de unga läsråden, och jag är ju same och jobbar mycket med det i mitt skrivande och mitt författarskap, säger Moa.

Tillsammans med Agnes Török och samarbetsparterna Samiskt Språkcentrum, Samernas Bibliotek, Tjällegoahte – Författarcentrum Sápmi och Polarbibblo som bollplank formades inriktningen. Inom det samiska fokusområdet blev flerspråkighet och muntlig berättartradition centrala delar. I gruppen finns unga med olika språkliga erfarenheter – några talar flera språk, andra har en koppling till språk som gått förloerade i tidigare generationer.

Rekrytering – fler än väntat ville vara med

Unga läsrådet i Jokkmokk skulle bestå av 8 unga deltagare och rekryteringen skedde via gymnasieskolan i Jokkmokk. Moa berättar att hon innan rekryteringen hade fått höra att det troligen inte skulle vara så många unga som var intresserade av att delta i ett ungt läsråd. Men ibland måste man som Läsrådsledare gå in och hoppas att unga är intresserade av läsning, och att vuxna i deras närhet bara inte vet det än.

Moa presenterade projektet i klasserna och betonade att Unga läsrådet inte bara var till för redan etablerade bokläsare.

Intresset visade sig vara större än förväntat. På frågan om vad Moa tror bidrog till det stora intresset bland eleverna svarar hon att en viktig faktor är att det inte ställs specifika krav på läsning.

– Det var viktigt att betona att man inte måste läsa tjocka böcker eller känna att man läser "rätt". Det viktiga är nyfikenhet och en vilja att utforska läsning i bred bemärkelse, svarar Moa.

Fler än åtta anmälde sig. Efter kontakt med alla intresserade bildades en grupp där olika personligheter och erfarenheter sattes samman. Variation var en medveten strategi – både vana läsare och de som vill läsa mer, både utåtriktade och mer reflekterande deltagare.

Ett tryggt rum utan prestation

En central del av Moas ledarskap har varit att skapa ett sammanhang som är tryggt och bidrar till kreativitet.

– Det ska inte finnas någon press eller prestationsångest, säger Moa. Hon betonar vikten av att markera att läsrådet inte är betygsgrundande:

– Det här är inte skolan. Vi ska inte sätta betyg på det vi gör utan det här är ett ställe där vi får utforska kreativitet och där vi får prata fritt om läsning, fortsätter hon.

Trygga ramar och frihet snarare än bedömning och värderingar om vad som är rätt eller fel att läsa har gjort skillnad för deltagarna.

Deltagare som annars kan känna press i skolan har i unga läsrådet vågat ta större plats. Samtalstonen är tillåtande, och olika sätt att läsa och uttrycka sig bekräftas.

Moa betonar också vikten av att som ledare inte bära med sig vuxenvärldens oro över att ”unga inte läser”.

– Den oron eller energin finns inte hos de unga. De har läslust, idéer och engagemang. Det är viktigt att skydda det, säger Moa.

Upplägg och genomförande

Gruppen träffas en söndag i månaden. Varje träff planeras till minst två timmar men landar ofta på tre. Upplägget varierar men innehåller vanligtvis:

- Kreativa övningar i skrivande eller muntligt berättande
- Samtal och diskussioner om läsning och språk
- Planering av kommande aktiviteter
- Information om utåtriktade uppdrag, exempelvis intervjuer eller panelsamtal
- Gemensam fika – en viktig social del

Vid särskilda tillfällen har gruppen lagat middag tillsammans och kombinerat det med boksamtal. Samtalen får ofta växa fram i det gemensamma görandet.

Moa menar att idéarbete inte kan introduceras på ett alltför styrt och formellt sätt. Då kan samtalet lätt stanna av. I mer informella sammanhang, som när gruppen lagar middag tillsammans, uppstår samtalen mer naturligt och idéerna får större utrymme att växa fram.

Arbete med ungdomar kräver flexibilitet, säger Moa. Deltagarnas energinivå påverkar i hög grad vad som fungerar vid ett givet tillfälle. En aktivitet som är välplanerad kan behöva justeras i stunden. För att skapa goda förutsättningar för delaktighet och engagemang behöver Moa som ledare vara lyhörd och beredd att anpassa innehåll och form efter gruppens dagsform.

En viktig del av processen är den gradvisa förskjutningen av ansvar över tid. När projektet började ledde Moa arbetet. Efterhand tar deltagarna allt större initiativ. Projektet avslutas med att de unga själva planerar och genomför en aktivitet.

Delaktighet och gemenskap

Moa berättar att områden som är mycket betydelsefulla för gruppen, förutom läsningen, är den sociala gemenskapen och arvoderingen.

– Det som de framför allt har pratat om är gemenskapen, att det betyder väldigt mycket att ha ett sammanhang på fritiden där man umgås med andra som har samma intressen, säger Moa.

Arvoderingen har också haft betydelse, både symboliskt och konkret. Att arvoda visar att Unga läsrådet tas på allvar och att ungas kompetens är viktig, understryker Moa.

– I frågor som rör ungas läsning är det de som är experterna. Att ge arvode visar att vi värderar deras kunskap, säger hon.

Samtidigt har unga läsrådet vidgat de ungas perspektiv på framtiden. Deltagarna har fått syn på att det går att arbeta med litteratur och kultur även i en mindre ort som Jokkmokk.

”Samiska är viktigt för mig eftersom jag har ju lärt mig det sedan jag var barn, och jag vill att mina barn också ska kunna läsa samiska ... Men jag vill också påverka läsandet bland unga och att fler ska fortsätta läsa.”

Elena Sofie, Jokkmokks unga läsråd

Viktiga hållpunkter i arbetet med insatsen

Unga läsrådet i Jokkmokk visar att när unga får förtroende, struktur och erkännande växer både kreativiteten och gemenskapen. I mötet mellan samiska berättartraditioner, flerspråkighet och samtida ungas erfarenheter uppstår ett rum där läsning inte är ett krav – utan en möjlighet.

Låt ungas röster höras

Unga läsrådet är inte enbart en intern verksamhet. Ambitionen är att de ska fungera som läsande förebilder – både lokalt och för andra orter som vill arbeta liknande. Gruppen synliggörs genom:

- Intervjuer i media (SVT Sápmi, Minoritet.se med mera)
- Publika panelsamtal och föreläsningar (Bok & Bild i Luleå, Littfest i Umeå, Jokkmokks marknad)
- Kreativa framträdanden inför publik, till exempel scenpoesi
- Film om unga läsrådets arbete i Kulturrådets kanaler

Grundläggande förutsättningar

- Utgå från ungas engagemang och nyfikenhet.
- Skapa trygghet utan prestation.
- Ge unga arvode för deras arbete, det bidrar till erkännande av ungas kompetens.
- Arbeta gradvis med delaktighet. Låt ansvar och initiativ växa över tid.

Utmaningar

- Att nå fram till unga och få dem att förstå att det här är för dem. Att det inte finns ett ”rätt” sätt att läsa på.
- Att hinna med alla idéer inom projektets tidsram.
- Att prioritera mellan många möjliga aktiviteter.

Tips till dig som vill starta en liknande insats

- Gå in med en hoppfull och tillitsfull inställning.
- Skapa trygga rum där det är möjligt att uttrycka sig utan krav.
- Var lyhörd – men skapa också strukturer som hjälper unga att formulera sina idéer.
- Se till att det finns tid för samtal i informella sammanhang.
- Arvodera deltagarna för att tydliggöra att deras kompetens är viktig.



Berättarcirkel. I muntligt berättande är improvisation och kollaborativt berättande viktiga redskap.



Energipåfyllnad. Skrivövningen varvas med fika och samtal.

Ett buffertbord av metoder

Text: Moa Backe Åstot

Det kollektiva skapandet har präglat arbetet i Jokkmokks unga läsråd.

Kreativ övning: berättarcirkel

Gruppen skapar en kollektiv, muntlig berättelse tillsammans, med en traditionell berättelse som grund.

Bakgrund

I samiskt, muntligt berättande är improvisation ett viktigt redskap. Berättaren anpassar berättelsen utifrån publik, sammanhang, syfte och eget intresse. De traditionella, muntliga berättelserna har alltid varit levande och föränderliga – det är först när de nedtecknats av präster, forskare med flera som de frusit fast. I dagens samhälle har vi ofta stor respekt för text som är nedskriven på papper. Därför är det bra att öva på att släppa loss berättelserna från dessa ramar, och låta dem leva vidare precis som de gjort förut. De samiska berättelserna tillhör inte en upphovsperson, utan alla samer.

Syfte och mål

- Våga improvisera och sätta sin egen prägel på en traditionell berättelse.
- Öva på att lyssna uppmärksamt på varandra.
- Lära sig att använda enkel dramaturgi.

Tillvägagångssätt

- Ledaren väljer en traditionell berättelse att använda som grund. Det kan vara en berättelse man fått med sig från sitt community, eller en nedtecknad berättelse man hittat i arkiv eller böcker.
- Alla deltagare sätter sig i en ring (extra bra om man sitter på marken eller golvet). De samiska berättelserna har ofta berättats kring *árran* (eldstaden) i kåtan.
- Ledaren berättar inledningen till berättelsen. Det är viktigt att detta görs fritt ur minnet, och inte genom att läsa från ett papper. Inledningen avslutas med en positiv vändpunkt: "Men som *tur* var ..."

- Nästa person i ringen fortsätter berättelsen, helt utifrån sin egen fantasi, med startmeningen: "Men som *otur* var ..."
- Nästa person fortsätter berättelsen med startmeningen: "Men som *tur* var ...". På så vis växlar berättelsen hela tiden mellan medgång och motgång.
- Berättelsen kan fortsätta i så många varv som känns lämpligt. Ledaren känner av när det börjar vara dags att avrunda berättelsen och kan antingen själv välja ett slut eller be någon av deltagarna göra det.

Metod: heta stolen – med fokus på läsning och språk

Gruppen sitter i en ring och tar ställning till olika påståenden genom att antingen byta stol med varandra, eller sitta kvar.

Bakgrund

Värderingsövningar är ett bra sätt att öva på att våga uttrycka sin åsikt, utan att behöva göra det verbalt. Det är extra värdefullt när man behandlar ämnen som kan vara känsliga eller svåra att prata om. När flera deltagare i tysthet uttrycker samma ståndpunkt, skapas en känsla av samförstånd och gemenskap. Det är också en bra uppvärmning inför djupare samtal eller övningar som kräver reflektion. Övningen kan även göras i samband med en bokcirkel, med påståenden om en specifik bok.

Syfte och mål

- Komma igång att tänka på specifika ämnen.
- Öva på att våga ta ställning även om inte alla tycker lika.
- Få en chans att reflektera fritt utan att behöva förklara eller försvara sin åsikt eller upplevelse.

Tillvägagångssätt

- Alla deltagare sätter sig i en ring, på stolar. Det ska alltid finnas en ledig stol i ringen.
- Ledaren läser upp påståenden som deltagarna ska ta ställning till. Det är bra att börja

med enkla påståenden som är lätta att ta ställning till, för att gradvis göra påståendena mer komplexa, tankeväckande eller sårbara. Bedöm vad som känns lämpligt i just er grupp.

- Om en deltagare håller med om påståendet, reser hen sig från sin stol och byter plats. Om en deltagare inte håller med, sitter hen kvar. Deltagarna som reser sig upp, byter plats med varandra. Om bara en deltagare reser sig upp, finns det en tom stol som hen kan byta till.
- Man tar ställning i tystnad, utan att förklara sin egen ståndpunkt eller ifrågasätta någon annans. Övningen kan med fördel följas upp med diskussioner eller andra övningar i efterhand, som knyter an till samma teman.
- Avsluta gärna med påståendet "Jag är redo att gå vidare till nästa övning/punkt på schemat", för en smidig övergång.

Förslag på påståenden, med fokus på läsning och språk

- På min fritid läser jag gärna böcker.
- På min fritid läser jag gärna annat än böcker.
- Jag ser mig själv som en person som tycker om att läsa.
- Jag läser för att det är underhållande.
- Jag läser för att uppleva nya platser eller världar.
- Jag läser för att lära mig nya saker.
- Jag läser för att lära mig nya ord eller nya språk.
- Jag håller med när vuxna säger att ungdomar läser för lite.
- Jag tycker att ljudböcker räknas som läsning.
- Jag tycker att texter på sociala medier räknas som läsning.
- Jag tycker att vi läser bra böcker i skolan.
- Jag läser gärna böcker skrivna för ungdomar och unga vuxna.
- Jag läser gärna böcker skrivna för vuxna.
- Jag läser helst på svenska.
- Jag läser helst på något annat språk än svenska.
- Jag önskar att det fanns fler bra böcker på mitt modersmål.
- Jag har någon gång känt mig särbehandlad på grund av att jag läst på, eller talat, ett annat språk än svenska.
- Jag relaterar *ofta* till karaktärer i litteratur.
- Jag relaterar *sällan* till karaktärer i litteratur.
- En bok har någon gång fått mig att känna mig sedd eller förstådd.
- När jag läser vill jag gärna dela upplevelsen med någon annan.
- Jag vill lära känna fler vänner som delar mina intressen.

"Jag ville bli inspirerad och inspirera andra när det kommer till läsning."

Ristin, Jokkmokks unga läsråd

Unga läsråd i praktiken

Att starta ditt unga läsråd



Jokkmokks, Sandvikens och Årjängs unga läsråd är alla unika i sitt fokus, sin samverkan och sina medlemmars intressen och initiativ.

Om du är intresserad av att skapa ett ungt läsråd på din plats är så fundera på hur ni vill att just ert unga läsråd ska fungera – med de vuxna samarbetsparter som bidrar till att starta upp unga läsrådet, och med de ungdomar som driver det tillsammans med sin läsrådsledare från start. Här kan du samla idéer och förslag.

Uppstart: pizzatoppings

Testa att börja arbetet i ert unga läsråd genom att utforska vad ni vill göra, testa och fokusera på. En metod är att ge varje medlem en lista av potentiella aktiviteter och fokusområden som de får kryssa i ett ja / nej / kanske på om de är intresserade av.

Ett sätt att tänka på det är att varje deltagare får vara med och bestämma vilken topping som ska finnas på hela eller delar av den pizza ni bakar ihop. Kanske gillar alla medlemmarna tomatsås (i vår förlängda pizza-metafor: till exempel boksamtal eller skrivövningar) men bara några av medlemmarna ananas på pizza (att läsa upp det de skrivit inför publik eller att vara med i medie-intervjuer).

Hitta vad alla i läsrådet vill göra ihop under träffarna och vad som kan vara ett tillval en eller några kan göra utan att det involverar alla.

Med mindre stress och press brukar fler medlemmar känna sig bekväma att över tid testa sådant de inte gjort förut. I vår pizza-metafor kanske någon efter några träffar vill ge sig på att lägga på majs på sin pizza (eller testa att spela rollspel) och någon annan vill föreslå att tillsätta kebabsås till pizzan (eller att gestalta en pjäs ur LÄNK-antologin).

Några möjliga aktiviteter att inkludera på er meny av valbara pizza toppings: ja/nej/kanske

1. Läs romaner och noveller
2. Läs pjäser och dikter högt
3. Skriva egna texter
4. Skriva rollspel och kollektiva texter
5. Skapa ny text med hjälp av black out poetry eller textkollage
6. Rita serier och memes
7. Göra teaterövningar och muntlig berättande
8. Berätta fram nya världar och spela rollspel ihop
9. Ge bok- och lästips till andra
10. Framträda med egenskriven text inför publik
11. Delta på panelsamtal inför publik
12. Intervjua författare inför publik
13. Starta en podd
14. Medverka i intervjuer
15. Anordna programpunkter på bibliotek, skola eller kulturevent

Långsiktighet och delaktighet

Kärnan i Unga Läsråden är Ungas delaktighet är att starta ett projekt som gradvis lämnas över i händerna på unga själva.

I vårt arbete med de unga läsråden i Jokkmokk, Sandviken och Årjäng har vi arbetat med en femstegs-process, men accepterat att stegen inte alltid sker i linjär ordning. Varje läsråd måste få ta stegen från att bli ledda, till att leda sig själva, till att leda andra, i lagom takt. Och det behöver finnas utrymme för varje läsråd att ta dessa steg mindre som trappsteg och mer som danssteg, som kan varieras utan inbördes ordning beroende på gruppdynamik, fokusområde och det specifika unga läsrådets medlemmars behov och önskemål.

- **Steg 1**
Ge deltagarna ett buffetbord av metoder – med fokus på att testa nytt ihop, bygga trygg grupp och relationer. Detta börjar redan i rekryteringsprocessen, med tillitsbygge och prova på-möjligheter.
- **Steg 2**
Ge deltagarna alternativ mellan olika aktiviteter för nästa träff. Låt deltagarna komma med förslag och initiativ på vad ni ska göra härnäst. Börja arbeta med pizza topping-metoden eller annat sätt att skaffa överblick för vad medlemmarna är intresserade av, känner sig bekväma med och vill utforska inom ramen för unga läsrådet.
- **Steg 3**
Låt deltagarna själva föreslå, planera och genomföra aktiviteter för de andra i gruppen. Bygg erfarenhet och självförtroende för ungdomarna att samarbeta och leda. Börja lämna pedagogrollen och gå över i en processledarroll, där du som vuxen möjliggör ungdomarnas arbete.
- **Steg 4**
Låt deltagarna själva föreslå, planera och genomföra aktiviteter för andra utanför gruppen, till exempel andra unga i området, vuxna som jobbar med ungas läsning, eller i samband med kulturevent, högtider eller festivaler. Öppna dörrarna från ert arbete in i andra miljöer och sammanhang där ungdomarna kan få fortsätta växa.
- **Steg 5**
Låt deltagarna själva formulera och jobba mot ett konkret mål som genomförs och firas i samband med projektets avslut eller överlämningen från en kull deltagare till nästa generations medlemmar i unga läsrådet. Detta kan till exempel vara en antologi, en skiva, ett framträdande, en spelkväll, en workshop eller ett event, och kan bli en del av rekryterings- eller finansieringsprocessen för att kunna vidareutveckla projektet.

”Det är lättare som ungdom att få andra att relatera till sig själv än om en vuxen säger att det är bra att läsa. Här kan man visa att man kan göra det för att man tycker att det är kul helt enkelt.”

Hilma, Årjängs unga läsråd

Ditt unga läsråd börjar ... nu

Vi hoppas att du från de här sidorna fått med dig många idéer, handfasta tips och inspirerande upplägg. Och att du nu känner dig både pepp och redo att ta dig an arbetet med att dra igång en motsvarighet till ett ungt läsråd som fungerar där du är – med de samarbetsparter, resurser, idéer och förutsättningar du har till hands.

När du behöver fylla på med inspiration, tips eller argument för varför just den insats du brinner för behövs – återvänd hit igen.

**”Varför ska inte vi kunna vara med och
ändra på saker ifall vi kan det?”**

Engla-My, Jokkmokks unga läsråd

KULTURRÅDET

2026

Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
Besök: Borgvägen 1-5
Tel: 08 519 264 00
E-post: kulturradet@kulturradet.se

Foto: Kulturrådet
© Statens kulturråd 2026
ISBN: 978-91-89748-60-6

kulturradet.se